Daleko pochybnější je však otázka, kterých nezletilých dětí se ust. odstavce 3 § 177 o. z. týká, tj. zda jen dětí společných oběma bývalým manželům, nebo jen jednoho z nich či i dětí cizích. Zákon výslovně nestanoví, že by ust. odstavce 3 chránilo jen zájmy nezletilých dětí pocházejících z manželství účastníků tohoto řízení. Kladné odpovědi na tuto otázku by snad nasvědčoval účel celého ustanovení § 177, které upravuje likvidaci společného užívání bytu dřívějších manželů po rozvodu. Literatura (F. Zoulík: Byty a bydlení, str. 401) vztahuje však ust. odstavce 3 na všechny děti, které s manžely bydlí, tedy i na děti jednoho z nich. Soudní praxe v tomto směru není jednotná a rozbor rozhodování podle § 177 o. z. provedený Nejvyšším soudem pod zn. Prz 25/67 tuto otázku též neřeší.

Mám za to, že z obecného znění ust. odstavce 3 lze dovodit, že zákon míní chránit v š e c h n y nezletilé děti, které v době vyhlášení rozsudku s účastníky ve společném bytě bydlí, bez ohledu na to, zda jde o děti společné či jen jednoho z rozvedených manželů, popřípadě i na děti, které nejsou ani jednoho z účastníků. Odporovalo by účelu ust. odstavce 3 § 177, kdyby např. nebyl brán zřetel na zájmy nezletilého dítěte, které např. mají manželé svěřeno do vychování podle § 45 odst. 1 ZR, nebo na dítě pocházející z dřívějšího manželství jednoho z účastníků atd. Nelze totiž přehlížet, že péče o nezletilé děti je jednou z vůdčích zásad našeho právního řádu a je zakotvena v ústavě. Článek 26 (3) zaručuje totiž v š e m d ě t e m veškeré možnosti k rozvoji, nikoli jen dětem narozeným manželům. Proto by měly ochrany podle § 177 (3) o. z. používat všechny nezletilé děti, které v den vyhlášení rozhodnutí alespoň s jedním z účastníků trvale žijí. Je nepochybné, že tohoto názoru by mohlo být zneužito ke spekulaci tím způsobem, že by si jeden či oba rozvedení manželé po rozvodu vzali do společného bytu nezletilé dítě jen proto, aby si posílili svou pozici v tomto řízení. Tomu však lze čelit vhodným použitím ust. čl. VI a VII občanskoprávních zásad. Bylo by totiž v rozporu se zásadou socialistického soužití, popř. i zneužíváním práva, kdyby účastníci se dovolávali z hlediska § 177 ochrany zájmů nezletilých dětí, které si jen spekulačně k sobě do bytu vzali až po rozvodu. Spekulační úmysl by totiž směřoval jen k získání bytu, dítě by bylo jen prostředkem k této výhodě a po příznivém soudním rozhodnutí by je uživatel bytu měl v úmyslu zase vrátit do původního prostředí. Bude tudíž třeba pečlivě prošetřit důvod i okolnosti, za nichž uživatel bytu nezletilé dítě k sobě před rozhodnutím podle § 177 o. z. vzal, tj. nejde-li o umístění dítěte jen dočasné a účelové.

Určení výživného ve vztahu k cizině

Dr. IVAN VESELÝ

V článku „Některé otázky výživného ve vztahu k cizině (Socialistická zákonnost č. 1/1970) nadhodil autor dr. Milan Černohubý právem k diskusi závažnou a aktuální problematiku výživného pro nezl. děti ve vztahu k cizině.

Hlásím se do diskuse, neboť se domnívám, že závěr, ke kterému dospěl dr. M. Černohubý v bodě 1. citovaného článku, str. 49, není správný.

Autor uvádí, že otázku obvyklosti a přiměřenosti výše zákonného výživného [§ 17 odst. 1 písm. g) vyhlášky ministerstva financí a ministerstva zahraničního obchodu č. 6/1963 Sb. k zákonu o devisovém hospodářství] může posoudit jako odpovědný orgán Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže v Brně, jestliže vyživovací povinnost otce dítěte v ČSSR pro dítě emigrující s matkou do ciziny nebyla soudně určena a otec je ochoten platit výživné dobrovolně po dohodě s matkou nebo na základě svého jednostranného projevu. Svůj názor opírá o skutečnost, že citované Ústředí je vybaveno devisovou pravomocí a jedině jeho prostřednictvím může být transfer výživného do ciziny realizován. Při tom bude muset Ústředí vycházet ze stejných hledisek, kterými se soud řídí při vyměřování výživného a navíc brát v úvahu, jaká je hodnota placené částky výživného v cizí valutě a jaká je její kupní síla v příslušném cizím státě.

Podle mého názoru nemohou nastat případy dobrovolného jednostranného placení ze strany otce ani placení na základě „soukromé" dohody mezi rodiči dětí. Od účinnosti nového rodinného kodexu zákona č. 94/1963 Sb., tj. od 1. dubna 1964 je totiž jakákoli dohoda nebo úprava vyživovací povinnosti k nezl. dětem bez schválení soudu n e p l a t n á a na základě neplatných dohod nelze transferovat výživné.

Podle ustanovení § 50 odst. 1 zákona o rodině, „nežijí-li rodiče nezl. dítěte spolu, upraví soud i b e z n á v r h u (podtrženo autorem) jejich práva a povinnosti, zejména rozhodne, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu". S odvoláním na odst. 2 citovaného paragrafu může podle § 26 odst. 2 zákona o rodině „rozhodnutí o úpravě práv a povinností rodičů k dítěti být nahrazeno jejich dohodou, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu". I podle ustanovení § 86 odst. 1 citovaného zákona, „nežijí-li rodiče nezl. dítěte spolu, upraví soud rozsah jejich vyživovací povinnosti nebo schválí jejich dohodu o výši výživného".

Bez schválení soudu byla by tedy jakákoli dohoda rodičů o výživném pro dítě podle § 39 obč. zák. neplatná, takže z takového neplatného úkonu nelze v oblasti našeho právního řádu vyvozovat žádné nároky, jak správně uvádí dr. M. Černohubý v citovaném článku, tedy ani na transfer deviz do ciziny. [V odůvodněných případech transferuje Ústředí se souhlasem ministerstva financí částku do 20 US $, tj. do 150 devizových Kčs (měsíčně)].

V této souvislosti je třeba, aby tuzemské soudy při úpravách práv a povinností rodičů k nezletilým dětem podle § 26, 50 a 86 zákona o rodině v případech, kdy lze počítat s výkonem rozhodnutí v cizině, daly žalovanému vždy možnost zúčastnit se řízení, zejména mu doručily návrh na zahájení řízení a předvolání k jednání do vlastních rukou. Podle obecně přijaté zásady

vzájemnosti v mezinárodním civilním procesu musí čs. soud přihlédnout k ustanovení § 64 písm. c) zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém, chce-li zajistit možnost uznání a výkonu svého rozhodnutí proti žalovanému v cizině. Podobná ustanovení si vyhrazují všechny země ve dvoustranných smlouvách o právní pomoci a o uznání a výkonu rozhodnutí uzavřených mezi ČSSR a evropskými socialistickými státy po druhé světové válce i mezi ČSSR a Itálií, Portugalskem, Řeckem, Španělskem a Švýcarskem na straně druhé po první světové válce. V těchto případech není proto vhodné použít ustanovení § 29 odst. 2 o. s. ř. o ustanovení opatrovníka žalovanému a nelze se spokojit tvrzením žalující strany, že pobyt žalovaného není znám. Soud provede potřebná šetření sám, popř. dotazem na VB, MNV i bývalého zaměstnavatele nebo svědecký výslech rodičů i dalších příbuzných a známých žalovaného, kteří mohou případně převzít jeho zastoupení na základě řádné plné moci.

Při schvalování dohody rodičů je soudce podle § 7 zákona o organizaci soudů a o volbách soudců ve znění zákona č. 156/1969 Sb. povinen řídit se zákonem a jinými právními předpisy, tj. v daném případě i vyhl. č. 6/1963 [§ 17 odst. 1 písm. g)].

Výlučná pravomoc soudu pro tyto věci je dána i procesními předpisy (§ 7 a § 176—179 o. s. ř.).

Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže nebylo zmocněno zákonem k projednávání a rozhodování těchto věcí a naopak podle § 23 vlád. nař. č. 59/1964 Sb. poskytuje právní ochranu dětí ve věcech se vztahem k cizině, je tedy zástupcem jednoho z účastníků a nikoli objektivním orgánem nad stranami.

Pečlivé dodržení těchto zásad nabývá na významu rovněž vzhledem k zamýšlenému přístupu ČSSR k Haagské Úmluvě o uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech vyživovací povinnosti k dětem z 15. 4. 1958, který umožní výkon rozhodnutí čs. soudů ve všech členských státech.

K zákazu REFORMATIO IN PEIUS v československém trestním právu

Dr. OTAKAR BALÁŠ

Zákaz reformatio in peius je nesporně významným institutem v trestním právu. Obviněnému v podstatě totiž zabezpečuje, že nemůže být v jeho neprospěch změněno rozhodnutí vydané v trestním řízení, jestliže by k takové změně mělo dojít jen v důsledku opravného prostředku, ať řádného či mimořádného, jestliže řádný opravný prostředek nebyl podán v neprospěch obviněného, a v případech mimořádných opravných prostředků — stížnosti pro porušení zákona nebo obnovy trestního stíhání — kterými je vytýkáno pochybení ve prospěch obviněného, nebyl takovýto opravný prostředek podán v zákonem stanovené lhůtě. Tento právní institut je uznáván téměř v celém světě. Rozdíly jsou v podstatě v tom, zda platí v celém rozsahu, tedy ve vině a trestu, popřípadě i ve vztahu k jiným výrokům rozhodnutí, nebo pouze v trestu, popřípadě v trestu a náhradě škody apod.

I v našem trestním právu byl a je zákaz reformatio in peius (dále jen zákaz reformace) zakotven. Po r. 1945 však došlo k několika různým změnám.

Podle trestního řádu z r. 1873 až do 1. ledna 1949 jak v oblasti zmatečních stížností, včetně stížností pro zachování zákona, tak při odvoláních a obnovách platil zákaz reformace jen v trestu.[1])

Podání zmateční stížnosti pro zachování zákona proti rozsudku, kterým byl porušen zákon v prospěch obžalovaného, nebylo v této době časově omezeno. Povolení obnovy v neprospěch bžalvaného bylo vázáno na nepromlčení trestního stíhání.

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1949, přinesl jen některé změny. Podle § 95 odst. 2 byl zákaz reformace rozšířen na zabezpečovací opatření. Podle § 105 odst. 4, byl-li zákon porušen ve prospěch obviněného, mohl Nejvyšší soud po vyslovení porušení zákona zrušit napadené rozhodnutí, jen byla-li stížnost pro zachování zákona podána do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí, o které šlo.

K dalším změnám došlo zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, který nabyl účinnosti dnem 1. srpna 1950. Ty znamenaly rozšíření zákazu reformace na vinu a na výrok o náhradě škody.[2]) K těmto změnám zřejmě došlo proto, že tímto trestním řádem byl do řízení o odvolání, až na bezvýznamné výjimky, zaveden apelační systém. U stížností pro porušení zákona a obnov ke změnám nedošlo.

U stížností pro porušení zákona pak došlo ke změně zákonem č. 67/1952 Sb., kterým byl změněn a doplněn trestní řád. Podle této změny v případě porušení zákona ve prospěch obviněného, jestliže mělo dojít ke zrušení takovéhoto rozhodnutí, musela být stížnost pro porušení zákona nejen podána v již dříve stanovené šestiměsíční lhůtě od právní moci rozhodnutí, o které šlo, ale takovýto postup musel být v této stížnosti navržen.

Zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1957, došlo opětovně ke změnám. Ve smyslu ustanovení § 286 a 290 byl zákaz reformace zúžen opět jen na trest. Stalo se tak podle mého soudu zřejmě proto, že do rozhodování o odvolání byl zaveden systém revizně kasační.

---

[1]) Podle § 290 odst. 2, byla-li zmateční stížnost podána jenom ve prospěch obžalovaného, nemůže mu zrušovací soud uložit větší trest, než který je vysloven v rozsudku, jemuž se odporuje.

Podle § 293 ustanovení § 290 odst. 2 je také rozhodující pro rozsudek, jenž se vynese na základě nového hlavního přelíčení.

Podle § 295 odst. 2, bylo-li odvolání vzneseno jen ve prospěch obžalovaného, nemůže sborový soud druhé stolice uložit obžalovanému přísnější trest, než který byl vysloven prvním rozsudkem.

Podle § 359 odst. 4, byla-li obnova povolena jen ve prospěch obžalovaného, nemůže se mu novým rozsudkem uložit těžší trest, než který mu byl uložen prvým rozsudkem.

[2]) Podle § 196 odst. 1 mohl soud změnit rozsudek v neprospěch obžalovaného jen na základě odvolání podaného prokurátorem v neprospěch obžalovaného; ve výroku o nárocích poškozeného vzešlých z trestného činu mohl soud změnit v neprospěch obžalovaného rozsudek též na základě odvolání podaného poškozeným.